

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه مدینه

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه آموزشی علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش
گرایش تعلیم و تربیت اسلامی

عنوان:

مطالعه میزان به کار گیری روش‌های آموزش قرآن در دوره ابتدایی از دیدگاه
معلمان شهر اسدآباد سال ۹۱-۱۳۹۰

استاد راهنما:

دکتر احمد سلحشوری

استاد مشاور:

دکتر سید رسول عمادی

نگارش:

بیبا فتوحی

۲۴ بهمن ۱۳۹۱

کلیه امتیازهای این پایان‌نامه به دانشگاه بوعلی سینا تعلق دارد. در صورت استفاده از تمام یا بخشی از مطالب این پایان‌نامه در مجلات، کنفرانس‌ها و یا سخنرانی‌ها، باید نام دانشگاه بوعلی سینا یا استاد راهنمای پایان‌نامه و نام دانشجو با ذکر مأخذ و ضمن کسب مجوز کتبی از دفتر تحصیلات تکمیلی دانشگاه ثبت شود. در غیر این صورت مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت. درج آدرس‌های ذیل در کلیه مقالات خارجی و داخلی مستخرج از تمام یا بخشی از مطالب این پایان‌نامه در مجلات، کنفرانس‌ها و یا سخنرانی‌ها الزامی می‌باشد.

....., Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

مقالات خارجی

..... گروه..... دانشکده.....، دانشگاه بوعلی سینا، همدان.

مقالات داخلی

تقدیم به:

فرزندان دلبندم، پارسا و آریا

و همسرفداکارم

و تقدیم به

پدر و مادرم دو نعمت بزرگ و بی‌مانندی که خداوند با وجودشان

شهای لطف خود را به من ارزانی داشته.

تقدیر و تشکر

به مصداق حدیث شریفی «من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق»، از زحمات اساتید گرانقدر
آقای دکتر سلخوری و آقای دکتر عادی که در تمام مراحل کار از رهنمودهای ارزنده‌شان بهره‌بردم
کمال قدردانی و تشکر را دارم. همچنین از همه اساتید مهربانم که در دوره تحصیل از محضرشان کسب
فیض نموده‌ام و همه دوستانم که به هر نحو مراد به پایان رسانیدن این پژوهش یاری نموده‌اند صمیمانه تشکر
می‌نمایم.

با احترام

میثاق‌توحی

دانشگاه بوعلی سینا
مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی

عنوان:

مطالعه میزان به کار گیری روش های آموزش قرآن در دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان شهراسدآباد در سال ۹۱-۱۳۹۰

نام نویسنده: بیتا فتوحی

نام استاد راهنما: دکتر احمد سلحشوری

نام استاد مشاور: دکتر سید رسول عمادی

گروه آموزشی: علوم تربیتی

دانشکده: ادبیات و علوم انسانی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد

گرایش تحصیلی: تعلیم و تربیت اسلامی

رشته تحصیلی: تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش

تعداد صفحات: ۱۴۱

تاریخ دفاع: ۱۳۹۱/۱۱/۲۴

تاریخ تصویب پروپزال: ۱۳۹۰/۷/۲۴

چکیده:

هدف این پژوهش مطالعه میزان به کار گیری روش های آموزش قرآن در دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان شهراسدآباد است، روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را کلیه معلمان دوره ابتدایی شهر اسدآباد در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ که تعداد کل آنها ۲۰۲ نفر (۹۶ نفر زن و ۱۰۶ نفر مرد) می باشد، تشکیل می دهد. نمونه آماری معلمان بر اساس جدول کرجسی و مورگان و با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای نسبتی ۱۳۲ نفر به تفکیک ۶۳ نفر زن و ۶۹ نفر مرد می باشد، انتخاب شده است. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته سنجش میزان به کار گیری روش های آموزش قرآن در دوره ابتدایی است که حاوی ۴۲ سوال و بر اساس مقیاس ۴ درجه ای لیکرت تنظیم شده است. برای سنجش روایی از روش سنجش روایی محتوایی استفاده شده است که از نظر متخصصین قابل قبول گزارش شد و پایایی براساس آزمون آلفای کرونباخ که مقدار آن ۰/۸۶۵ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از شاخص های آمار توصیفی مانند (میانگین، نمودار، درصد) و از شاخص های آمار استنباطی مانند آزمون t تک گروهی، تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون تعقیبی توکی استفاده شده است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که از دیدگاه معلمان شهراسدآباد میزان تأکید بر روش تمرین و تکرار، روش اشاره ای، روش شنیداری، روش گروهی، روش قصه گویی و روش نمایشی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی در حد زیاد است. همچنین یافته های این پژوهش نشان داد که بیشترین تأکید بر روش شنیداری و کمترین تأکید بر روش های قصه گویی و گروهی است.

واژه های کلیدی: قرآن، روش های تدریس، معلمان، دوره ابتدایی.

فصل اول: طرح پژوهشی

۳	۱-۱- مقدمه
۴	۲-۱- بیان مسأله
۸	۳-۱- اهمیت و ضرورت
۱۱	۴-۱- اهداف پژوهش
۱۱	۵-۱- سؤالات تحقیق
۱۲	۶-۱- تعریف متغیرها و اصطلاحات

فصل دوم: کلیات پژوهشی

۱۹	۱-۲- مقدمه
۲۰	۲-۲- ویژگی‌های کتب آسمانی
۲۰	۳-۲- ویژگی‌های قرآن
۲۰	۱-۳-۲- ویژگی‌های محتوایی قرآن
۲۱	۱-۳-۲- جامعیت قرآن
۲۳	۲-۳-۲- جاودانگی
۲۳	۳-۳-۲- انسجام ساختاری و محتوایی قرآن
۲۵	۴-۳-۲- تحریف‌ناپذیری قرآن
۲۶	۱-۳-۲-۱-۴- دلایل عالمان مسلمان بر تحریف‌ناپذیری قرآن
۲۷	۲-۳-۲-۱-۵- جامع و فراگیر
۲۸	۳-۳-۲-۱-۶- مراتب معنایی آیات قرآن
۲۹	۲-۳-۲- ویژگی‌های ساختاری قرآن
۲۹	۳-۳-۲-۱-۲- تعداد و ترتیب سوره‌ها
۳۰	۳-۳-۲-۲-۲- شان نزول
۳۱	۳-۳-۲-۳-۲- انواع رسم الخط
۳۴	۴-۲- ویژگی‌های زبان در دوره کودکی
۳۴	۵-۲- تعریف زبان
۳۵	۶-۲- اهمیت زبان در دوره کودکی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳۷	۷-۲- مراحل رشد زبان و شکل‌گیری مفاهیم.....
۳۸	۸-۲- ضرورت و اهمیت آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....
۴۱	۹-۲- تاریخچه اماکن آموزش قرآن
۴۲	۲-۹-۱- مسجد.....
۴۵	۲-۹-۲- مکتب.....
۴۵	۲-۹-۲-۱- مراحل آموزش قرآن در مکتب
۴۸	۲-۹-۲-۲- دلایل برچیده شدن مکتب‌خانه‌ها در ایران
۵۰	۲-۹-۳- مدرسه.....
۵۰	۲-۱۰-۱- برنامه درسی قرآن دوره ابتدایی
۵۱	۲-۱۰-۱- اهداف آموزش قرآن در دوره ابتدایی
۵۵	۲-۱۰-۲- محتوای کتاب‌های قرآن در دوره ابتدایی.....
۶۰	۲-۱۰-۳- روش‌های تدریس
۶۳	۲-۱۰-۳-۱- روش‌های تدریس قرآن در دوره ابتدایی.....
۶۴	۲-۱۰-۳-۱-۱- روش الگویی
۶۷	۲-۱۰-۳-۱-۲- روش برنامه‌ای (گام‌به‌گام).....
۶۸	۲-۱۰-۳-۱-۳- قاعده‌گویی (فرمول ساختن).....
۷۰	۲-۱۰-۳-۱-۴- روش اکتشافی.....
۷۱	۲-۱۰-۳-۱-۵- روش ایفا نقش.....
۷۲	۲-۱۰-۳-۱-۶- روش بحث گروهی.....
۷۲	۲-۱۰-۳-۱-۷- روش شنیداری.....
۷۵	۲-۱۰-۳-۱-۸- روش تمرین و تکرار.....
۷۵	۲-۱۰-۳-۱-۹- روش قصه‌گویی (داستان‌گویی).....
۷۷	۲-۱۰-۳-۱-۱۰- روش نمایشی
۷۷	۲-۱۰-۳-۱-۱۱- روش اشاره ای
۸۳	۲-۱۰-۴- معلم و نقش او در آموزش قرآن
۸۳	۲-۱۱- مبانی تجربی.....
۸۹	۲-۱۲- جمع بندی.....

فصل سوم: تبیین پژوهش

۹۳	۱-۳- مقدمه
۹۴	۲-۳- روش انجام تحقیق
۹۴	۳-۳- جامعه آماری
۹۵	۴-۳- حجم نمونه و شیوه نمونه گیری
۹۶	۵-۳- روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۹۷	۶-۳- روائی و پایائی ابزار گردآوری داده‌ها
۹۷	۷-۳- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل پژوهش

۱۰۱	۱-۴- مقدمه
۱۰۲	۲-۴- توصیف آماری نمونه مورد مطالعه
۱۰۴	۳-۴- توصیف آماری پاسخ‌های نمونه آماری به سؤالات پرسشنامه
۱۰۶	۴-۴- تجزیه و تحلیل سؤالات تحقیق به تفکیک سؤالات

فصل پنجم: استنباط و نتیجه‌گیری

۱۲۳	۱-۵- خلاصه پژوهش
۱۲۳	۲-۵- یافته‌های پژوهش به ترتیب سؤالات
۱۲۸	۳-۵- بحث و نتیجه‌گیری
۱۲۸	۴-۵- پیشنهادات
۱۳۰	۵-۵- محدودیت‌های پژوهش
۱۳۳	فهرست منابع

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۴- توصیف آماری نمونه مورد مطالعه به تفکیک جنسیت.....	۱۰۲
جدول ۲-۴- توصیف آماری نمونه مورد مطالعه به لحاظ مدرک تحصیلی.....	۱۰۳
جدول ۳-۴- توصیف آماری پاسخ‌های نمونه آماری به سؤالات پرسشنامه.....	۱۰۴
جدول ۴-۴- توصیف روش‌های آموزش قرآن در دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان.....	۱۰۶
جدول ۵-۴- تحلیل میزان روش‌های آموزش قرآن در دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان.....	۱۰۸
جدول ۶-۴- توصیف میزان تأکید بر روش تمرین و تکرار در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۰۹
جدول ۷-۴- تحلیل میزان تأکید بر روش تمرین و تکرار در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۰
جدول ۸-۴- توصیف میزان تأکید بر روش اشاره‌ای در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۰
جدول ۹-۴- تحلیل میزان تأکید بر روش اشاره‌ای در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۱
جدول ۱۰-۴- توصیف میزان تأکید بر روش شنیداری در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۱
جدول ۱۱-۴- تحلیل میزان تأکید بر روش شنیداری در آموزش قرآن در دوره ابتدایی با استفاده از آزمون t تک گروهی.....	۱۱۲
جدول ۱۲-۴- توصیف میزان تأکید بر روش گروهی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۳
جدول ۱۳-۴- تحلیل میزان تأکید بر روش گروهی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۳
جدول ۱۴-۴- توصیف میزان تأکید بر روش قصه گویی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۴
جدول ۱۵-۴- تحلیل میزان تأکید بر روش قصه گویی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی با استفاده از آزمون t تک گروهی.....	۱۱۵
جدول ۱۶-۴- توصیف میزان تأکید بر روش نمایشی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۶
نمودار ۹-۴- درصد و فراوانی درصدنظر معلمان درمورد میزان تأکید روش نمایشی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۷
جدول ۱۷-۴- تحلیل بررسی میزان تأکید بر روش نمایشی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....	۱۱۸
جدول ۱۸-۴- مقایسه میزان تأکید بر روش‌های آموزشی قرآن دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان.....	۱۱۸
جدول ۱۹-۴- مقایسه میزان تأکید بر روش‌های مختلف آموزش قرآن دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان با استفاده از آزمون توکی.....	۱۱۹

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۰۲	نمودار ۱-۴- نمودار فراوانی و درصد فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک جنسیت.....
۱۰۳	نمودار ۲-۴- درصد فراوانی نمونه معلمان مورد مطالعه برحسب مدرک تحصیلی.....
۱۰۷	نمودار ۳-۴- نمودار مقایسه میزان تأکید بر روشهای آموزش قرآن (تکرار و تمرین، اشاره ای، شنیداری، گروهی، قصه گویی و نمایشی) در دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان.....
۱۰۹	نمودار شماره ۴-۴- درصد و فراوانی درصد نظر معلمان در مورد میزان تأکید روش تمرین و تکرار در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....
۱۱۱	نمودار ۵-۴- درصد و فراوانی درصد نظر معلمان در مورد میزان تأکید روش اشاره ای در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....
۱۱۲	نمودار شماره ۶-۴) درصد و فراوانی درصد نظر معلمان در مورد میزان تأکید روش شنیداری در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....
۱۱۶	نمودار ۷-۴) درصد و فراوانی درصد نظر معلمان در مورد میزان تأکید روش گروهی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....
۱۱۷	نمودار ۸-۴- درصد و فراوانی درصد نظر معلمان در مورد میزان تأکید روش قصه گویی در آموزش قرآن در دوره ابتدایی.....

فصل اول

طرح پژوهشی

۱-۱- مقدمه:

قرآن کریم، کلام خدای متعال و کتاب هدایت ما به سوی فلاح و رستگاری است. رسول گرامی اسلام (ص) مبعوث شد تا این کتاب را از جانب خداوند به ما برساند و تعلیم دهد. پیروی از این کتاب و عمل به تعلیمات آن، سعادت ما در دنیا و آخرت را تأمین می‌کند. این پیروی در گرو فهم معارف قرآن کریم و بهره‌مندی از هدایت‌های آن است. هرچه بهره‌مندی از معارف کتاب الهی بیشتر و عمل به آن‌ها افزونتر شود، درجه‌ی تقرب به خداوند بالاتر و برخوردارگی از سعادت دنیوی و اخروی بیشتر خواهد بود. لازمه‌ی چنین امری، «خواندن مستمر»، «درک مفاهیم و محتوا»، «تفکر و تدبر پیوسته‌ی» این کتاب آسمانی همراه با انس و علاقه و انگیزه‌ی مثبت است. (اعتصامی، ۱۳۸۷: ۷۱)

قرآن مجید، یکصد و چهارده سوره دارد که در طول ۲۳ سال پیامبری آن حضرت به مناسبت‌های مختلف بتدریج بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شده است. مطالب قرآن را به چند بخش کلی می‌توان تقسیم نمود: دعوت به تفکر در آفرینش جهان، مسائل مربوط به خداشناسی، معاد، نبوت، امامت، داستان‌هایی مربوط به فرازهای حساس زندگی پیامبران، دعوت به اسلام، مبارزه با شرک و نفاق، تکالیف، عبادت‌ها، احکام، قوانین اجتماع، اخلاق بد و نیک، دعوت به تخلق به اخلاق پسندیده از آن جمله می‌باشد. قرآن، با توجه به حدیث ثقلین به عنوان ثقل اکبر معرفی شده است که در کنار دیگر امانت‌گران بهای پیامبر، یعنی عترت، راهنما و راهبر مسلمانان می‌باشد. معارف قرآنی مختص به مقطع زمانی خاصی نیست، بلکه به واسطه زمینه فطری آن برای همه انسان‌ها در تمامی زمان‌ها آمده است. (مطهری، ۱۳۵۷:

(۸۲)

در نظام آموزشی کنونی ما، درس قرآن به عنوان یکی از دروس عمومی از پایه‌ی اول ابتدایی تا دوره‌ی پیش‌دانشگاهی، به مدت دوازده سال، تدریس می‌شود. در نظام آموزشی، عوامل مختلفی مانند

نگرش جامعه و خانواده به درس قرآن، محتوای آموزشی کتاب‌های قرآن، نگرش مسوولین و مدیر مدرسه به درس قرآن، میزان امکانات و شرایط مدرسه برای برگزاری کلاس‌های قرآن، میزان وقت و زمان کلاس‌ها، چگونگی فرآیند ارزشیابی و شیوه تدریس معلمان بر آموزش قرآن اثر می‌گذارند. پس یکی از این عوامل، نوع روش و شیوه تدریس معلمان است که از نوع نگرش معلمان به نقش فراگیران، فرآیند یادگیری و نقش معلم نشأت می‌گیرد. معلمانی که نگرش دانش‌آموز محوری دارند، معتقدند که در فرآیند یادگیری، فراگیران نقش اصلی را ایفا می‌کنند و معلم نقش راهنما و ناظر را دارد. این نوع نگرش بیشتر در الگوهای فعال تدریس مشهود است. نقطه مقابل این نگرش، معلمانی هستند که نگرش معلم‌مداری دارند و معتقدند که در فرآیند یادگیری، معلم نقش همه‌کاره و فراگیران نقش منفعل و تماشاچی را دارند و نوع ارتباط معلم با فراگیران، ارتباط یک سویه، از طرف معلم به سوی فراگیران است. این نوع نگرش در الگوهای غیرفعال دیده می‌شود. (نقیه، ۱۳۸۲: ۷۸) بنابراین با توجه به مطالب بالا، این پژوهش به مطالعه میزان به کارگیری روشها آموزش قرآن در معلمان دوره ابتدایی می‌پردازد.

۱-۲- بیان مساله:

جهان کنونی با پیشرفتهای سرسام آور فنی و صنعتی خود؛ انسان امروزی را در برابر مشکلات بغرنجی قرار داده است و موفقیت‌های پی در پی علمی و فنی این احساس را در انسان امروزی بوجود آورده که بی نیاز به بعد دینی می باشد. رشد تحقیقات گسترده تجربی و زیست شناسی، باعث شد که انسان به عنوان یک حیوان تکامل یافته فرض شود و جنبه‌های دینی انسان صرفاً در حد فعل و انفعالات جسمانی و تغییرات سلولی در نظر گرفته شود (برزینکا، ۱۳۷۱: ۳۵) و تعمیم دادن منطق عصر ماشین و بهره‌وری

خط مونتاژ به انسان باعث شد که همانند ماشین با او رفتار شود. با رشد و پشرفت علمی و سروکار داشتن دانش‌آموزان با رایانه و دنیای اینترنت، رابطه او با خود، خدا و طبیعت کمرنگ شده است. (گوتگ، ۱۳۸۰: ۱۶۲).

قرآن کریم، پیام روشن الهی است که همه انسان‌ها را به راستی و رستگاری دعوت می‌کند. از صدر اسلام تاکنون، آموزش این پیام جاودانه الهی، از مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت در میان مسلمانان بوده است. در کشور ما نیز، به اقتضای جایگاه دین اسلام در فرهنگ مردم ایران و جایگاه ویژه قرآن در اعتقادات دینی، باید آموزش قرآن مورد توجه همگان باشد تا شرایط مساعد برای تحقق اهداف این آموزش فراهم آید. از این رو، درس قرآن در میان درس‌های گوناگون دوره‌های تحصیلی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. چنان‌که اهمیت تدریس قرآن در حدیث «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ» (بهترین شما کسی است که قرآن را را تعلیم گیرد و تعلیم دهد). به وضوح عنوان شده است. (خوش‌منش، ۱۳۸۸: ۷۸)

اگر تربیت را رو کردن آزادانه به ارزشهایی که زمینه تکامل انسان را فراهم می‌کنند، بدانیم، در می‌یابیم که با همه پیشرفتهایی که در زمینه علم و تکنولوژی صورت گرفته، هیچ تغییری در تکامل انسان‌ها رخ نداده است و حتی این پیشرفت باعث تنزل آنها شده است و از آنها افرادی ساخته که از ارزشها روگردان و مصداق حرف نیچه که انسان مدرن را کوچک می‌شمارد، صدق می‌کند. (نقیب زاده، ۱۳۷۶، ص ۱۹۴)

همه این چالشها به خاطر این است که بشر امروزه فقط با متکی شدن بر علم و نادیده گرفتن ارزشها می‌خواهد به مقاصدش برسد، اما در راه و مقصد، بعد دینی که یکی از ابعاد اساسی انسان است را نادیده گرفته است. علم به خودی خود بد نیست، اما عامل انسانی است که به علم جهت می‌دهد و جهت بستگی به نوع تربیت دارد و تربیت به معنای واقعی هم رو کردن به ارزشهاست و با نادیده گرفتن این

جنبه انسانها تک بعدی رشد می کنند. محور اصلی تربیت دینی رهایی از خود است و افراد تا زمانی که خود را محور قرار می دهند، بصیرت لازم را برای کسب سعادت پیدا نمی کند. (غزالی، ۱۳۶۸، ج ۱، : ۸۳) منیت و خود خواهی بشر امروزی، ارتباطات انسانی را تحت الشعاع قرار داده است و کبر و غرور انسان، حیات بشر را به بازی گرفته است. برای انسان شدن نیاز به تربیت است و هدف غایی تربیت رسیدن به سعادت است و دو چیز است که مایه سعادت همه افراد جامعه می شود: یکی تعیین درست غایت و هدف و دیگری بازشناختن اعمالی و روشهایی که آن هدف و غایت را بهتر و مطلوبتر تامین می کنند. (نقیب زاده، ۱۳۷۶: ۱۹۰-۱۸۰)

از طرف دیگر با توجه به تغییر و تحولات جهان، نظام تعلیم و تربیت اسلامی برای این که بتواند در چنین شرایطی خودش را حفظ کند و همچنان پویا و پابرجا بماند، نیاز است که خود را از روشهای ایستا خارج کند و نیازهایش را متناسب با دگرگونی های محیطی وفق دهد. اگر نظام تربیتی بدون توجه به شرایط محیطی بخواهد برای همیشه از روشهای معینی استفاده کند خودش شرایط نابودی خودش را فراهم کرده است. شاید مهمترین ویژگی قرن بیست و یکم ساخت زدایی باشد، زیرا این قرن، قرن ارتباطات است و ارتباطات تمام ساختارها و حد و مرزهای مفهومی و واقعی را از بین برده است. شکسته شدن مرزها و ساختارها برای تربیت دینی بسیار مهم است، زیرا تربیت دینی با حد و مرز سروکار دارد و اگر مرزی وجود نداشته باشد سخن از تربیت دینی میسر نخواهد بود. بنابراین در این عصر دیگر نمی توان به سمت تربیت گلخانه ایی و نگه داشتن افراد در یک شرایط گلخانه ایی پیش رفت. (باقری، ۱۳۸۴: ۵۸)

می‌توان گفت که برای تحقق اهداف بالا آموزش مفاهیم دینی بسیار مهم است و انتخاب روش برای تحقق آن اهداف مهمتر است. یکی از دروس مهم در دوره ابتدایی درس قرآن است که برای تحقق اهداف این درس نیاز است که روش‌هایی متناسب با آن ارائه شود تا بتوانیم اهداف آن را تحقق ببخشیم. از طرف دیگر با توجه به ویژگی‌های روانی کودکان، آموزش قرآن دوره ابتدایی بیشتر باید بر حیطه عاطفی تأکید شود، بنابراین آموزش قرآن باید از چنان فضای جذاب و شاد برخوردار باشد تا دانش‌آموزان همیشه منتظر چنین ساعتی باشند. در نتیجه برای فراهم ساختن چنین محیطی لازم است که قرآن با روشهای جذاب آموزش داده شود.

آموزش قرآن با دیگر آموزش‌ها تفاوت اساسی دارد. این تنها آموزشی است که معلم اول آن خداست و نخستین آموزنده آن پیامبر اکرم (ص) است. رسیدن به بیان قرآن، غایت آموزش زبان قرآن است. آموزش قرآن به جهت طبیعت خاص خود که با روح و جان متعلم سر و کار دارد، آموزشی می‌باشد که قرآن را محبوب و معشوق دانش‌آموزان می‌گرداند و هر شیوه آموزشی که این هدف را به هم زند، نامطلوب خواهد بود. غالب روش‌های آموزش قرآن، شروع آموزش با روخوانی یا تمرین و تکرار است. به عبارت دیگر در بیشتر روش‌ها، دانش‌آموزان ابتدا با نسخه‌ی مکتوب مواجه خواهد شد و در این روش دانش‌آموز با یک سری از قواعد روخوانی و صامتها و مصوتها آشنا می‌شود و در نتیجه در این روش معلم در ابتدا به دنبال حرف شناسی و حرکت‌شناسی می‌رود، در حالی که علت ناتوانایی خواندن عبارات قرآنی ناشی از ضعف شناسایی حرکات و یا بی‌اطلاعاتی از قواعد حروف ناخوانا و تنوین و غیره نیست؛ زیرا اگر علل اشتباه، ناآشنایی با حرکات یا عدم توجه به آنها بود، این عامل باید در موقع قرائت بخش‌ها نیز وجود می‌داشت. (نباتی، ۱۳۹۰: ۲۷) در آموزش قرآن می‌توان از روشهای مختلفی نام برد که در این پژوهش بر روشهایی از جمله تمرین و تکرار، اشاره‌ای، شنیداری، گروهی، نمایش و قصه‌گویی تأکید

می‌کند. در روش نمایشی آموزش مهارت‌های خاص از طریق شنیدن و دیدن و تمرین کردن به گروهی از دانش‌آموزان تأکید می‌شود، در روش تمرین و تکرار به ارائه مفاهیم به طور شفاهی و کتبی تأکید می‌شود، روش اشاره‌ای بر بازشناسی حروف حرکات و صحیح خواندن کلمات در ترکیب بخش‌ها در لوحه‌های آموزشی تأکید می‌کند، در روش شنیداری به آموزش قرآن از طریق شنیدن از نوار تأکید می‌شود، روش قصه‌گویی به افزایش قدرت تخیل و آفرینندگی و تأثیر آن در آموزش دانش‌آموزان می‌پردازد، در روش گروهی بر شرکت فعالانه دانش‌آموز در فرآیند یادگیری تأکید می‌شود. این پژوهش به دنبال آن است که تا به مطالعه میزان به کارگیری روش‌های آموزش قرآن در دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان شهراسدآباد بپردازد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش:

از رنسانس به بعد در جهان بینی علمی و فلسفی تغییراتی رخ داد که باعث شد که از جهان یک تصویر مکانیکی ارائه شود و همین امر باعث سرآغاز مرحله نوینی در تاریخ بشر شد و مبنای بینش دینی را به چالش کشاند. در این دوره ظهور افرادی مانند دکارت، بیکن، گالیله، نیوتن و... باعث شد که به جهان به عنوان یک ماشین نگریسته شود و در نتیجه جهان را مکانیکی و فاقد شعور فرض کردند و نقش خداوند را در حد نقش یک ساعت ساز تنزل دادند و این عوامل باعث شد که قوانین حاکم بر حرکت یک ماشین، جایگزین قوانین الهی بشوند و عقل بشری جایگزین اراده الهی بشود تا حدی که تنها وجه واقعی، بعد کمیت شد و علم جدید تنها علم ریاضی و تجربی شد. تربیت دینی هم تحت تأثیر این مقولات قرار گرفت و کمرنگ شد. در نتیجه ضروری است که درصدد مبارزه با روش‌های کمیت و

مکانیکی برآییم و یکی از بهترین روشهای رویارویی با این کار تربیت دینی است و یکی از راهکارها در تربیت دینی، میزان آشنایی دانش‌آموزان با مفاهیم دینی و درک چنین مفاهیمی از سوی دانش‌آموزان است. (سلحشوری، ۱۳۹۰: ۱۲)

قرآن کریم، از آغاز نزول تاکنون، سرچشمه بی‌پایان علوم و معارف اسلامی و محور تعلیم و تربیت دینی بوده است. تاریخ تعلیم و تربیت اسلامی، از آموزش این کتاب آغاز می‌شود. از این رو، آموزش هیچ کتاب و هیچ علمی، اهمیت و جایگاه آموزش قرآن را ندارد. در اهداف کلی نظام آموزشی و نیز اهداف دوره ابتدایی به ضرورت یادگیری قرآن به طور عام و یادگیری روخوانی آن به طور خاص در دوره ابتدایی توجه شده است. (سعیدی رضوانی، ۱۳۸۸: ۸)

گروهی معتقدند پیش از بلوغ نباید به کودک آموزش دینی داد و گروهی عکس این نظر را دارند از نظر اسلام، به ویژه براساس سیره و رهنمودهای معصومان علیهم السلام، آموزش مفاهیم دینی از هنگام تولد شروع می‌شود و آموزش در دوره کودکی پایه و اساس در دوره‌های دیگر است، از طرفی آموزش صحیح و مؤثر بدون در نظر گرفتن توانایی ذهنی کودک مطلوب نیست و ممکن است کودک را نسبت به یادگیری دلسرد و یا در یادگیری او اختلال ایجاد نماید. از این رو، آموزش مفاهیم دینی به کودکان گرچه امری بسیار مقدس و والا است، اما موفقیت در آن، در گرو آگاهی و شناخت اصول و روش‌های آموزش متناسب با آن است. به فرموده امام امیرالمؤمنین علیه السلام هیچ حرکتی نیست مگر این که انسان در به انجام رساندن آن نیاز به شناخت و آگاهی دارد.

آموزش مفاهیم دینی نیز مانند هر علم دیگری نیاز به شناسایی و به کارگیری اصول و روش‌های صحیح، کارآمد و مؤثر دارد. بنابراین، همان گونه که شناخت خصوصیات و توانایی‌های کودکان در بهینه‌سازی آموزش مفاهیم دینی امری مسلم است، شناخت اصول و روش‌های مربوط به آموزش مفاهیم

دینی کودکان دبستانی نیز ضرورت دارد. بنابراین، آنچه باید بدان توجه داشت، این است که درک و برداشت کودک از مفاهیم دینی با بزرگسالان یکسان نیست؛ آنان در حد ظرفیت ذهنی خود مطالب دینی را می‌فهمند و برآن اساس، جهان‌بینی خود را می‌سازند. با توجه به سخن رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله که فرمود: «ما پیامبران موظفیم با هرکس مطابق درک و فهم او صحبت کنیم»، اگر آموزش قرآن برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی به گونه‌ای حساب شده صورت نگیرد، نه تنها از تأثیرات سازنده‌ای برخوردار نمی‌گردد، بلکه می‌تواند پیامدهای زیانباری به دنبال داشته باشد. بنابراین شناخت روشهای آموزش قرآن و کارایی هر روش در دوره ابتدایی ضرورت دارد.

بدین ترتیب، اگر آموزش مفاهیم دینی کودکان بدون توجه به اصول و روش‌های صحیح آموزش انجام پذیرد، مصداق این سخن امام صادق علیه السلام خواهد بود که: کسی که بدون بصیرت دست به انجام کاری می‌زند، مانند رونده در بیراهه‌ای است که هرچه سرعتش بیش تر باشد، از مقصد دورتر خواهد شد. (ستوده و دیگران، ۱۳۸۹: ۵۷)

قرآن کریم دارای زبانی خاص است، کسی که در اثر همنشینی مداوم و انس زیاد با قرآن عقد محبت می‌بندد، البته زبانش زبان قرآن و بیانش بیان قرآن خواهد بود. رسیدن به بیان قرآن غایت آموزش زبان قرآن است. آموزش قرآن به جهت طبیعت خاص خود که با روح و جان متعلم سر و کار دارد، قرار است آموزشی باشد که قرآن را محبوب و معشوق قرآن آموزان گرداند و هر شیوه آموزشی که این دوستی و محبت را به هم زند و قرآن آموز را بی‌زار سازد، البته مطلوب نخواهد بود.